

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Asia: Suomen Rehtorit ry lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle luonnoksesta laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Viite: Lausuntopyyntö luonnoksesta laiksi perusopetuslain muuttamisesta VN/20544/2025

Suomen Rehtorit ry:n lausunto oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnista (22 §)

Suomen Rehtorit ry pitää esitettyä lakipykälää ja siihen liittyviä tarkennuksia oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnista monin osin erittäin positiivisena ja kannatettavana uudistuksena. Lausunnessamme keskitymme erityisesti seuraaviin kohtiin:

Kannatamme vahvasti sitä, että arvioinnissa otetaan huomioon pelkän osaamisen ja oppimisen lisäksi myös oppilaan työskentelytaidot ja käyttäytyminen. Tämä antaa kokonaisvaltaisemman ja oikeudenmukaisemman kuvan oppilaan kehityksestä ja edistymisestä. On tärkeää, että arviointi kuvaa monipuolisesti oppilaan saavuttamia tavoitteita perusopetuksen oppimäärässä. Arvioinnin tulee olla yhdenvertaista ja suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja arviointikriteereihin, mikä korostaa arvioinnin läpinäkyvyyttä ja ymmärrettävyyttä. Arvioinnin yhdenvertaisuuden varmistamiseksi tulee arviointikriteerien olla selkeät ja riittävän yksiselitteiset. Tässä työssä Opetushallituksen opetussuunnitelmien perusteiden laatiminen on keskeisessä osassa.

Pidämme erinomaisena ehdotusta arvosanan 5 tarkemmasta määrittelystä. Selkeämmät kriteerit auttavat opettajia yhtenäistämään arviointia ja tarjoavat oppilaille ja huoltajille paremman käsityksen siitä, mitä kyseinen arvosana todellisuudessa tarkoittaa. Tämä lisää arvioinnin luotettavuutta ja vertailukelpoisuutta.

Suomen Rehtorit ry on tyytyväinen siihen, ettei ehdotukseen sisälly pakollisia valtakunnallisia kokeita. Kuten Opetussuunnitelman perusteissakin todetaan, osaamista tulee voida osoittaa eri tavoin. Pakolliset kokeet eivät pystyisi huomioimaan oppimisen ja osaamisen yksilöllistä etenemistä ja voisivat olla epäoikeudenmukaisia osalle oppilaista. On ensisijaisen tärkeää, että opettajilla säilyy edelleen pedagoginen vapaus ja vastuu arvioida oppilaiden osaamista joustavasti ja monipuolisesti.

Toteutuessaan valtakunnallinen aineistopankki olisi erinomainen tuki opettajien työlle. Se tarjoaisi opettajille mahdollisuuden hyödyntää laadukkaita ja ajantasaisia materiaaleja arvioinnin tukena, jos he niin haluavat. Tämä voisi edistää hyvien käytäntöjen leviämistä ja tukea opettajien ammatillista kehitystä. On kuitenkin tärkeää, että aineistopankki olisi vapaaehtoinen työkalu, eikä sen käyttöä asetettaisi pakolliseksi.

Vaikka uusi lakipykälä ja siihen liittyvät tarkennukset luovat selkeämmät raamit arvioinnille, on ensisijaisen tärkeää muistaa, että opettajan ammatillinen osaaminen ja harkinta ovat edelleen arvioinnin kulmakiviä. Opettaja tekee kokonaisarvioinnin jokaisen oppilaan kohdalla. Tämä on välttämätöntä, jotta arviointi on yksilöllistä ja ottaa huomioon kunkin oppilaan vahvuudet, haasteet ja oppimispolun.

Kaiken kaikkiaan Suomen Rehtorit ry pitää ehdotettua uudistusta hyvänä ja eteenpäin vievänä askeleena suomalaisen perusopetuksen arviointikäytäntöjen kehittämisessä.

LAUSUNTO

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä perusopetuslain muuttamisesta (22 a §: Oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättäminen)

Suomen Rehtorit ry kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä ehdotetusta perusopetuslain muutoksesta, joka koskee oppilaan arviointia ja opinnoissa etenemistä.

Yleiset tavoitteet ja arvioinnin yhtenäistäminen

Suomen Rehtorit ry pitää esityksen tavoitetta erittäin kannatettavana. Hallitusohjelman mukainen tavoite mahdollistaa perusopetukseen riittävät ja kansallisesti yhtenäiset säännökset oppilaiden arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä on perusteltu. Yhtenäiset periaatteet vuosiluokalta toiselle siirryttäessä lisäävät oikeudenmukaisuutta ja tukevat rehtoreita heidän vaativassa päätöksentekotyössään.

Erityisen hyvänä pidämme huomion kiinnittämistä **nivelvaiheisiin**. Tällä varmistetaan, että oppilaalla on riittävä osaamistaso siirryttäessä eteenpäin opintopolulla. On välttämätöntä, että määritellään selkeät vähimmäisvaatimukset, mutta samalla on huolehdittava, etteivät ne muodostu liian alhaisiksi. Suomalaisen koulutusjärjestelmän tulee edelleen vaalia korkeaa osaamista ja laajaa sivistystä.

Kannatamme myös käyttäytymisen ja työskentelyn arvioinnin kansallista säätelemistä, mikä selkeyttää arviointikäytänteitä koko maassa.

Resurssit, täydennyskoulutus ja toimeenpano

Suomen Rehtorit ry kantaa kuitenkin suurta huolta uudistuksen **resursoinnista**. Esityksen toteuttaminen nykyisten resurssien puitteissa on haastavaa. Onnistunut toimeenpano edellyttää:

- **Täydennyskoulutusta:** Sekä rehtorit että opettajat tarvitsevat kohdennettua täydennyskoulutusta uusien säädösten soveltamiseen.
- **Aikaa ja rahoitusta opetussuunnitelmatyöhön:** Kuntakohtaisten opetussuunnitelmien päivitystyö on laaja prosessi, johon on varattava riittävästi aikaa ja taloudellisia resursseja.
- **Johtamisen tukemista:** Uudistuksen läpivienti kouluissa vaatii rehtoreilta merkittävää pedagogista johtamista, johon on varattava riittävä valmistelu-aika.

Yhdistys toteaa, että perusopetuslain muutos ja sen tuomat velvoitteet on otettava täysimääräisesti huomioon valtionosuuksissa ja taloudellisissa vaikutusarvioissa.

Nivelvaiheet ja osaamisen varmistaminen

Pidämme erinomaisena asiana huomion kiinnittämistä **nivelvaiheisiin**. Todistus on keskeinen dokumentti, jolla osoitetaan oppilaan valmiudet siirtyä seuraavalle tasolle.

- On tärkeää varmistaa riittävä osaaminen eteenpäin siirryttäessä.
- Vaikka vähimmäisvaatimusten määrittely on tarpeellista, ne eivät saa muodostua liian alhaisiksi.
- Suomalaisen perusopetuksen ytimessä on osaamisen ja korkean sivistystason vaaliminen, ja todistusjärjestelmän tulee heijastaa tätä tavoitetta.

Vaikutukset hallinnolliseen taakkaan ja oikeusturvaan

Suomen Rehtorit ry pyytää tarkentamaan, miten esityksessä on arvioitu **aluehallintovirastoille tulevien arvioinnin oikaisuvaatimusten määriä**. Vaikka luotamme siihen, että arviointi suoritetaan lainmukaisesti, lainsäädännön täsmentäminen ja tiukentaminen tulee vääjäämättä lisäämään oikaisuvaatimusprosessien määrää.

Tämä kehitys lisää merkittävästi rehtoreiden hallinnollista työmäärää, mitä ei ole tällä hetkellä riittävästi huomioitu esityksen kustannusvaikutuksissa. Rehtoreiden työajan pirstaloituminen hallinnollisiin vastineisiin ja oikeusprosesseihin on pois pedagogisesta johtamisesta ja koulun arjen tukemisesta.

Yhteenveto

Oppilaan tulevan koulutuspolun ja oikeusturvan näkökulmasta uudistus on erittäin tervetullut ja kannatettava. Jotta uudistus saavuttaa tavoitteensa osaamisen ja sivistyksen turvaajana, on kuitenkin varmistettava, että sen toimeenpanoon kohdennetaan riittävät resurssit ja että rehtoreiden kasvanut työmäärä tunnistetaan.

LAUSUNTO

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä perusopetuslain muuttamisesta (22 b §: Todistukset)

Suomen Rehtorit ry kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä ehdotetusta perusopetuslain muutoksesta, joka koskee todistuksia ja niitä koskevaa sääntelyä.

Yhtenäiset todistuskäytännöt ja oikeudenmukaisuus

Suomen Rehtorit ry pitää esitystä ja sen tavoitteita erittäin hyvinä. Hallitusohjelman mukainen tavoite siitä, että perusopetuksessa olisi kansallisesti yhtenäiset säännökset oppilaiden arvioinnista, opinnoissa etenemisestä ja todistuksista, on välttämätön askeleen kohti oppilaiden tasa-arvoista kohtelua asuinpaikasta riippumatta.

Yhtenäiset periaatteet tukevat merkittävästi rehtoria ja opettajia päätöksenteossa. Kun säädöspohja on selkeä ja kansallinen, paikallinen tulkinnanvaraisuus vähenee, mikä selkeyttää koulun arkea ja viestintää huoltajien suuntaan.

Kannatamme myös yhdeksännen vuosiluokan välitodistuksen antamisen säätelystä valtakunnallisesti. Tämä tukee oppilaan hakeutumista jatko-opintotasolle ja antaa selkeän kuvan osaamisesta kriittisessä nivelvaiheessa.

Huoli resursseista ja täydennyskoulutuksesta

Suomen Rehtorit ry kantaa kuitenkin vakavaa huolta uudistuksen **toteutusedellytyksistä**. Esitettyjen muutosten toimeenpano ei saa tapahtua olemassa olevien, jo nyt tiukilla olevien resurssien puitteissa.

Uudistus edellyttää:

1. **Täydennyskoulutusta:** Rehtoreille ja opettajille on tarjottava riittävästi koulutusta uusista todistuspäätöksistä ja arviointikriteereistä.
2. **Opetussuunnitelmatyötä:** Kuntakohtaisten ja koulukohtaisten opetussuunnitelmien päivitystyöhön on varattava riittävästi aikaa ja resursseja.

3. **Johtamisresurssia:** Uudistuksen johtamiseen ja jalkauttamiseen työyhteisöissä on varattava riittävä aikaikkuna. Perusopetuslain muutokset on huomioitava suoraan taloudellisissa vaikutusarvioissa.

Oikaisuvaatimukset ja hallinnollinen taakka

Esitämme huolestamme siitä, miten uudistuksen on arvioitu vaikuttavan **aluehallintovirastoille (AVI) tehtävien oikaisuvaatimusten määriin**. Lainsäädännön täsmentyminen ja arviointikriteerien kansallinen tiukentaminen tulevat todennäköisesti lisäämään huoltajien tekemiä oikaisuvaatimuksia.

Tämä kehitys:

- Lisää merkittävästi rehtoreiden hallinnollista työmäärää (vastineiden valmistelu, prosessien läpikäynti).
- Vie aikaa pedagogiselta johtamiselta ja kouluyhteisön kehittämiseltä.
- Tätä työmäärän kasvua ei ole otettu riittävästi huomioon esityksen kustannusvaikutuksissa.

Johtopäätökset

Suomen Rehtorit ry kannattaa uudistusta oppilaan koulutuspolun ja kansallisen yhtenäisyyden näkökulmasta. Käyttäytymisen ja työskentelyn arvioinnin kansallinen sääteleminen on oikeasuuntainen muutos. Jotta uudistus onnistuu, on kuitenkin varmistettava toimeenpanon riittävä resursointi, koulutus ja rehtoreiden oikeussuojan sekä työmäärän huomioiminen.

Helsingissä 23.1.2026

Päivi Ikola
puheenjohtaja
Suomen Rehtorit ry